

TEKSTI II/2

G. E. Moore: Etiikan peruskysymyksistä. Suom. Jaakko Hintikka. Otava, 1965.

Supernaturalismin kritiikkiä

Supernaturalismi on käsitys, että kun jostakin teosta sanotaan, että se pitää suorittaa tai että se on oikea tai ettei sitä saa suorittaa, niin tämä on samaa kuin sanoa sellaisten tekojen olevan jonkun yli-inhimillisen olennon käskemiä, sallimia tai kieltämiä. On tietenkin asetettu eri kannoille siihen nähden, kuka tai mikä tämä yli-inhimillinen olento on. Yksi yksinkertaisimmista vastauksista on, että kyseessä on Jumala, eli toisin sanoen, että sanoessamme jotakin tekoa vääräksi tarkoitamme Jumalan sen kieltäneen. Toiset filosofit ovat kuitenkin olettaneet kysymyksessä olevan olennon, jota voidaan sanoa 'järjeksi' tai olennon, jota kutsutaan 'Praktiliseksi järjeksi' tai 'Puhtaaksi tahdoksi', 'Yleistahdoksi' tai 'Todelliseksi minuudeksi'. Joissakin tapauksissa näiden nimien tarkoittamien olentojen on katsottu olevan pelkkiä ihmishengen kykyjä tai joitakin muita tekijöitä, jotka sijaitsevat kaikissa ihmishengissä tai jotka ovat niiden osia. Milloin näin on laita, voi näyttää epäasialliselta sanoa näitä tekijöitä yli-inhimillisiksi. Tällä sanonnalla pyrin kuitenkin vain tähdentämään sitä seikkaa, että vaikka nämä tekijät ovatkin ihmishengen kykyjä tai sen osia, ne eivät missään tapauksessa ole *ihmisiä* – eivät yksityisiä ihmisiä, eivätkä ihmisryhmiä – sillä oletimme, että ne ovat olentoja, jotka eivät milloinkaan tahdo mitään väärää, jota vastoin ihmisten myönnetään voivan tahtoa ja usein myös tahtovankin myös sitä, mikä on väärää.

Vakavin huomautus tällaisia käsityksiä vastaan on monen mielestä ehkä se, että on vähintään perin kyseenalaista, onko niissä oletettuja olentoja lainkaan olemassa – olentoja, jotka eivät milloinkaan tahdo mitään väärää vaan aina vain oikeata. Luulen itse, että todennäköisimmin sellaisia olentoja ei ole olemassa, ei Jumalaa eikä mitään sellaista olentoa, jolle filosofit ovat antaneet mainitsemiani nimiä. Veisi kuitenkin aivan liian pitkälle keskustella asianmukaisesti sellaisen olennon olemassaolon olettamisen tai kieltämisen perusteista. Onneksi se on nykyistä tarkoitustamme varten tarpeetontakin, sillä tässä meidän tarvitsee vastata vain kysymykseen, *tarkoitammeko* sanomalla, että jokin teko pitää suorittaa tai ettei

sitä saa suorittaa vain sitä, että eräs olento on sen käskenyt tai kieltänyt – tarkoitammeko tätä silläkään edellytyksellä, että olemassa olisi joku olento, jonka käskemiä ovat kaikki asiat, jotka pitää tehdä, ja kieltämiä kaikki asiat, joita ei saa tehdä. Minusta näyttää olevan olemassa sitova todiste siitä, ettei tämän voida olettaa olevan koko meidän tarkoituksemme, vaikka todellisuudessa sellainen olento olisikin olemassa.

Tämä todiste on yksinkertaisesti se, että olipa sellaisia olentoja olemassa tai ei, epäilemättä on olemassa paljon ihmisiä, jotka eivät usko niiden olemassaoloon mutta jotka siitä huolimatta jatkuvasti uskovat tekojen olevan oikeita ja väriä. Tämä olisi kuitenkin täysin mahdotonta, jos käsiteltävänämmä oleva käsitys pitäisi paikkansa. Sen mukaanhan jonkin teon vääräksi uskominen on *samaa kuin* uskoa olevan jonkun sellaisen yli-inhimillisen olennon kieltämä. Täten siis jokainen, joka joskus uskoo yhdenkin teon olevan väärä, sitä uskomalla itse teossa samalla uskoisikin sellaisen olennon olemassaoloon. Ja tämä väitehän näyttää sotivan selviä tosiasioita vastaan.

Vastaväitteenä tällaisia käsityksiä vastaan on myös tärkeää tähdentää, mistä syystä ne ovat ristiriidassa tässä luvussa käsitellyn periaatteen kanssa. Syynä on se niiden seurauksena, ettei kerrassaan mistään tekojen lajista voitaisi sanoa, että ne olisivat *aina* oikeita tai aina väriä jokaisessa ajattelutavassa olevassa maailmankaikkeudessa. Tämä seuraa niistä, koskapa niistä seuraa, että *jollei* sitä yli-inhimillistä olentoa todellisuudessa olisi olemassa, jonka niiden kannattajat olettavat olevan olemassa, mikään ei olisi oikeata eikä mikään väriä. Jos esimerkiksi väitetään, että jonkin teon sanominen vääräksi on *samaa kuin* sanoa Jumalan sen kieltäneen, seuraa siitä, ettei olisi mitään väriä, ellei Jumalaa olisi olemassa. Näin ollen ei voitaisi väittää, että Jumala kieltää väärät teot, koska ne ovat väriä. Meidän olisi päinvastoin siirryttävä sille kannalle, että väärän teon väryys on yksinkertaisesti vain siinä, että se on Jumalan kieltämä, käsitys, jota täydestä syystä pitävät hylättävänä monet niistäkin, jotka uskovat kaiken väärän olevan Jumalan kieltämää.